

Μια γέφυρα μεταξύ τζαζ και κλασικής μουσικής

THE ECONOMIST

ΜΟΥΣΙΚΗ Πριν από λίγα

χρόνια, ένας κριτικός μιλώντας για το χάσμα μεταξύ κλασικής μουσικής και ποπ, έγραψε ότι η τζαζ, η κάποτε θεωρούμενη ως ο μέγας εχθρός που απειλούσε την όλη δομή της μουσικής κοινωνίας, σήμερα μπορεί να είναι αξιόσεβαστη, ένα είδος πρώτης εξαδέλφης της σοβαρής μουσικής η οποία προτιμά να ζει έξωρα.

Ανεπιτυχής ιστορία

Η άποψη τούτη για την τζαζ ότι είναι μεν σημαντική, αλλά τελικά ξεχωριστή υπήρξε το σταθερό ανάχωμα στις όποιες προσπάθειες να γεφρωθεί το χάσμα και να εισέλθει η τζαζ στον κόσμο του υψηλού μουσικού πολιτισμού. Αριστουργήματα αναγνωρισμένα όπως τα συναυλιακά έργα του Τζορτζ Γκέρσουιν, ακόμη θεωρούνται ελαφρά -ψυχαγωγικά και όχι βαθιά - ακριβώς όπως ο ίδιος ο Γκέρσουιν είχε κάποτε χαρακτηρίσει ως ιδιοφυία μεν αλλά περιορισμένου βεληνεκού.

Παρά ταύτα η τζαζ, με την εμφάνισή της στη μουσική σκηνή γύρω στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, ενέπνευσε κλασικούς συνθέτες να επιχειρήσουν να μπολιάσουν τα συμφωνικά τους έργα με την ενέργεια, τη ζωντανία, τον αυθορμητισμό της. Και όχι μόνον Αμερικανούς: Γάλλος συνθέτης ήταν ο πρώτος που κώφευε μέσα στη μουσική του το ιδίωμα της τζαζ, ο Νταριούς Μιγιό, στη «Δημιουργία του κόσμου» (1923) η οποία μάλιστα προηγήθηκε της φημισμένης «Ραψωδίας σε μπλε» του Γκέρσουιν. Ομως, παρά τις συγκυριακές αυτές επιτυχίες, η αληθινή σύνθεση τζαζ και κλασικής μουσικής ως τώρα έχει αποβεί μάταια εξαιτίας των τόσο διαφορετικών υφών και τρόπων των δύο μουσικών κόσμων. Απαιτείται ένας μουσικός σπάνιας οξύνοιας για να κατανοήσει, να δαμάσει και να απορροφήσει το βάθος και την πολυπλοκότητα της κλασικής μουσικής παράδοσης και την όχι λιγότερο απαιτητική πειθαρχία της τζαζ, η οποία στηρίζεται στον αυτοσχεδιασμό, την κινητικότητα, και την έμπνευση της στιγμής. Τούτο ίσως εξηγεί το ενδιαφέρον που προκάλεσε στους βρετανικούς, μουσικούς κύκλους το έργο του Αμερικανού τρομπέτιστα συνθέτη Γουίντον Μαρσάλις.

«Εγερθείτε»

Η συμφωνία του 1999, «Εγερθείτε» πρόσφατα δόθηκε σε ευρωπαϊκή προμέρα από τη Φιλαρμονική Ορχήστρα του Λονδίνου υπό τον διακεκριμένο Γερμανό μάεστρο Κουρτ Μαζούρ σε συνδυασμό με την ορχήστρα του ίδιου του Μαρσάλις Λίνκολν Σέντερ Τζαζ Ορχεστρα από τη Νέα Υόρκη. Πρόκειται, καθώς γράφει ο «Εκονομίστ» για ένα μεγάλων διαστάσεων και φιλοδοξιών έργο, σε 12 μέρη, το οποίο χρησιμοποιεί, εκτός από τις δύο ορχήστρες και με-

Ο Γουίντον Μαρσάλις (δεξιά) με τον Πορτορικανό σαξοφωνίστα Ντέιβιντ Σάντσεζ.

γάλη κορωδία. Η ως τώρα κλίμακα της δημιουργίας του Μαρσάλις τον προδιέθετε σαν έναν από τους επαρκέστερους υποψηφίους για το δυσχερές έργο της γεφύρωσης των δύο κόσμων.

Για τις ερμηνείες του στην τρομπέτα έχει τιμηθεί και από την τζαζ και από την κλασική μουσική, έχοντας του απονεμηθεί βραβεία Γκράμμι, τα ίδια έτη, για τις ηχογραφήσεις του και στα δύο είδη. Η βαθύτερη σχέση του, όμως, είναι με τη τζαζ, είναι ο καλλιτεχνικός διευθυντής του τμήματος τζαζ του Λίνκολν Σέντερ της Νέας Υόρκης, και ακούγοντας συνθέσεις του με εκείνο το συγκρότημα ο Κουρτ Μαζούρ του πρότεινε να προβεί στο άσμα της σύνθεσης ενός μεγάλου έργου για ορχήστρα.

Το αποτέλεσμα είναι ένα έργο σίγουρο και ολοκληρωμένο, το οποίο εμπνέεται και χρησιμοποιεί και τα δύο ιδιώματα, τα χρώματα και τις ιδιομορφίες του, δικως να θρυμματίζεται σε ασύνδετα μεταξύ τους κομμάτια. Μέρη και σολίστες της συμφωνικής ορχήστρας και της μπάντας τζαζ συγχωνεύονται ή λάμπουν το καθένα με τα δικά του χρώματα, ανάλογα με τους στόχους του συνθέτη.

Σολιστικοί αυτοσχεδιασμοί ενισχύονται από τα έγχορδα, ενώ το ρυθμικό τμήμα της μπάντας, προσεταιρίζεται και ρυθμικά αναδεικνύει συμφωνικά μέρη και μοτίβα.

Το πιο αξιοσημείωτο είναι η πλήρης κατοχή από τον Μαρσάλις της γλώσσας και του λεξιλογίου και των δύο παραδόσεων, έτσι ώστε αλλού θυμίζει Μπέλα Μπάρτοκ, Ιγκόρ Στραβίνσκι, ακόμη και Γκούσταφ Μάλερ και άλλοτε την πλούσια παλέτα του Ντιουκ Εινιγκτον και τη χορευτική έμπνευση της Νέας Ορλεάνης. Το συνεκτικό όραμα του όμως και η δύναμη της πίστης του ότι η συγχώνευση αυτή μπορεί να γίνει, απέληξαν σε μια ενιαία μουσική δημιουργία.

Τι σήμερα μετράει

Κριτικοί της τζαζ και της κλασικής μουσικής έγραψαν για το έργο, συμφωνώντας ότι πρόκειται για ένα αριστούργημα αναπάντεχο και ασυνήθιστο, που ξεπερνά τα όρια, τους φραγμούς και τις κατηγορίες, παρέχοντας την επιβεβαίωση ότι στην πολυμορφία του 21ου αιώνα αυτό που προέχει είναι η ποιότητα και όχι τα είδη, η φαντασία και η απόλαυση.